

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **Mgr. Ing. J. S.**, bývajúceho v L., proti odporcom **1/ Slovenskej republiky - Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky**, so sídlom v Bratislave, Župné námestie 13, **2/ Slovenskej republiky - Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky**, so sídlom v Bratislave, Pribinova 2, o **náhradu škody, náhradu primeraného zadosťučinenia, a zaplatenie nemajetkovej ujmy**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp.zn. 15 C 96/2008, o dovolaní navrhovateľa proti uzneseniu Krajského súdu v Bratislave z 20.decembra 2012 sp.zn. 3 Co 561/2012, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Bratislave z 20. decembra 2012 sp.zn. 3 Co 561/2012 a uznesenie Okresného súdu Bratislava I z 20. septembra 2012 č.k. 15 C 96/2008- 275 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súdu Bratislava I na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava I uznesením 20. septembra 2012 uložil navrhovateľovi povinnosť zložiť preddavok na trovy konania vo výške 13 941,45 €, ktorý je povinný uhradiť na účet súdu do 60 dní od právoplatnosti uznesenia. Rozhodnutie odôvodnil tým, že keďže u navrhovateľa nie sú splnené predpoklady pre oslobodenie od súdnych poplatkov a predmetom konania je suma 278 828,18 € (112 859,32 € + 165 969,59 €), t.j. prevyšujúca 400 násobok sumy životného minima (aktuálna výška životného minima na dospelého je 194,58 €), súd na návrh odporcu 1/ a na základe ustanovenia § 141a O.s.p. uložil povinnosť navrhovateľovi zložiť preddavok na trovy konania vo výške 13 941,45 €. Odporcov 1/, 2/ súd k povinnosti zložiť preddavok na trovy konania nezaviazal z dôvodov, že povinnosť zložiť preddavok na trovy konania nemožno uložiť účastníkovi konania, ktorého majetkové pomery

ako dlžníka nemožno usporiadať podľa zákona č. 7/2005 Z.z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 141a ods. 1 veta tretia O.s.p.).

Krajský súd v Bratislave na odvolanie navrhovateľa uznesením z 20. decembra 2012 sp.zn. 3 Co 561/2012 odvolanie navrhovateľa s poukazom na ustanovenie § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. odmietol, keďže navrhovateľ napadol odvolaním rozhodnutie, proti ktorému nie je odvolanie prípustné (§ 202 ods. 3 písm. q/ O.s.p.).

Proti tomuto uzneseniu odvolacieho súdu podal navrhovateľ dovolanie, v ktorom namietal, že v konaní mu postupom súdov bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.) a rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). K odňatiu možnosti konať pred súdom došlo tým, že súd prvého stupňa mu nedoručil ako účastníkovi konania návrh odporcu 1/ na zloženie preddavku na trovy konania, v dôsledku čoho nemal možnosť na predmetný návrh plnohodnotne reagovať a ani sa vyjadriť k tvrdeniam odporcu 1/ obsiahnutých v tomto návrhu. Namietal tiež, že okresný súd pri ústavne nekonformnom a až príliš formalistickom, zjavne nespravodlivom rozhodovaní o návrhu odporcu 1/ na zloženie preddavku na trovy konania hrubo nerešpektoval princíp proporcionality, hoci bol na to povinný prihliadnuť ex offo, ktorý vyžaduje, aby zásahy do majetkových práv účastníka konania boli minimalizované na najnižšiu možnú rozumnú mieru, ktorou by vždy mala byť odhadnutá výška budúceho priznaného nároku v rámci náhrady trov konania; nesmie byť teda len mechanickým určením do 5 % z predmetu konania tak, ako to urobil okresný súd (I. ÚS 112/2012). Túto procesnú vadu neodstránil ani odvolací súd. Uvedeným postupom došlo k porušeniu základného práva navrhovateľa na súdnu a inú právnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie (čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd). Oba súdy konali v rozpore so zásadou „iura novit curia“, ktorá neznamená len to, že súd pozná právo, ale aj to, že si je zároveň vedomý účinkov, ktoré právo v podobe, v ktorej ho súd aplikuje, vyvoláva vo vzťahu k procesnoprávnemu alebo hmotnoprávnemu postaveniu nositeľa práva na súdnu ochranu svojich práv (I. ÚS 59/00). Z týchto dôvodov žiadal zrušiť rozhodnutia súdov oboch nižších stupňov a vec vrátiť Okresnému súdu Bratislava I.

Odporcovia 1/, 2/ sa písomne k dovolaniu nevyjadrili.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruj proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, proti ktorému je tento opravný prostriedok prípustný.

V zmysle § 236 ods. 1 O.s.p. dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci smeruje dovolanie proti uzneseniu. Dovolanie proti uzneseniu je prípustné, ak je ním napadnuté zmeňujúce uznesenie odvolacieho súdu (§ 239 ods. 1 písm. a/ O.s.p.) alebo ak odvolací súd rozhodoval vo veci postúpenia návrhu Súdnemu dvoru Európskych spoločností na zaujatie stanoviska (§ 239 ods. 1 písm. b/ veta prvá O.s.p.). Podľa § 239 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvého stupňa, ak a/ odvolací súd vyslovil vo svojom potvrdzujúcom uznesení, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, b/ ide o uznesenie o návrhu na zastavenie výkonu rozhodnutia na podklade cudzozemského rozhodnutia, c/ ide o uznesenie o uznaní (neuznaní) cudzieho rozhodnutia alebo o jeho vyhlásení za vykonateľné (nevykonateľné) na území Slovenskej republiky.

Ako je však výslovne uvedené v § 239 ods. 3 O.s.p., ustanovenia odsekov 1 a 2 neplatia, ak ide o uznesenie o príslušnosti, predbežnom opatrení, poriadkovej pokute, o znalečnom, tlmočnom, o odmietnutí návrhu na zabezpečenie predmetu dôkazu vo veciach týkajúcich sa práva duševného vlastníctva a o trovách konania, ako aj o tých uzneseniach vo veciach upravených Zákomom o rodine, v ktorých sa vo veci samej rozhoduje uznesením.

Navrhovateľom je napadnuté uznesenie odvolacieho súdu o odmietnutí jeho odvolania proti rozhodnutiu súdu prvého stupňa, a preto dovolanie podľa § 239 ods. 1 a 2 O.s.p. prípustné nie je.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1, veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti uzneseniu podľa § 239 O.s.p., ale

sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných vád vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

Dovolateľ existenciu procesných vád konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. netvrdil a procesné vady tejto povahy v dovolacom konaní nevyšli najavo. Prípustnosť jeho dovolania preto z týchto ustanovení nevyplýva.

So zreteľom na obsah dovolania dovolací súd sa osobitne zameril na posúdenie, či konanie nie je zaťažené vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak sa účastníkovi konania postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým sa účastníkovi odníme možnosť pred ním konať a uplatňovať procesné práva priznané mu za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv v občianskom súdnom konaní.

Z obsahu dovolania vyplýva, že k odňatiu možnosti konať pred súdom malo podľa názoru dovolateľa dôjsť tým, že mu nebol doručený návrh odporcu 1/ z 9. januára 2012 (č.l. 244 spisu) na zloženie preddavku na trovy konania podľa ustanovenia § 141a O.s.p.

Základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky zaručuje, že každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Z ustanovenia čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky vyplýva, že každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, v jeho prítomnosti, a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Zmyslom práva na súdnu ochranu je umožniť každému reálny prístup k súdu a tomu zodpovedajúcu povinnosť súdu o veci konať. Ak osoba (právnická alebo fyzická) splní predpoklady ustanovené zákonom, súd jej musí umožniť stať sa účastníkom konania so všetkými procesnými oprávneniami, ale aj povinnosťami, ktoré z tohto postavenia vyplývajú (viď nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky z 23. augusta 2001 II. ÚS 14/2001, z 13. novembra 2002 II. ÚS 132/02, III. ÚS 171/2006 z 5. apríla 2007).

Podľa § 1 O.s.p. Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov, ako aj výchova na zachovávanie zákonov, na čestné plnenie povinností a na úctu k právam iných osôb.

V zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv.

Z obsahu spisu vyplýva, že návrh na zloženie preddavku na trovy konania podaný odporcom 1/ (č.l. 244 spisu) bol osobne podaný na súde prvého stupňa dňa 10. januára 2012. Výzvou zo 16. januára 2012 (č.l. 245 spisu) bolo navrhovateľovi doručené tlačivo na dokladovanie pomerov účastníka konania požadujúceho priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov s tým, aby v lehote 10 dní predložil súdu vyplnené tlačivo dokladujúce jeho majetkové pomery; pričom zo spisu nevyplýva, že by súčasťou tejto výzvy bol aj návrh na zloženie preddavku na trovy konania. K návrhu odporcu 1/ na zloženie preddavku na trovy konania sa vyjadril navrhovateľ na pojednávaní konanom dňa 28. februára 2012, avšak zo zápisnice o pojednávaní (č.l. 270 spisu) nie je zrejmé, že navrhovateľ bol s obsahom tohto návrhu oboznámený, resp. že by mu bol doručený.

Právo účastníkov konania na doručenie procesných vyjadrení ostatných účastníkov treba považovať za súčasť práva na spravodlivý proces. Nedoručenie vyjadrenia účastníka konania druhému účastníkovi konania vytvára stav nerovnosti účastníkov v konaní pred

súdom, čo je v rozpore s princípom kontradiktórnosti konania a rovnosti zbraní ako súčasti práva na spravodlivý proces. Keďže v danej veci návrh odporcu 1/ na zloženie preddavku na trovy konania nebol doručený navrhovateľovi treba konštatovať, že v tejto súvislosti nebolo možné súdne konanie považovať za spravodlivé.

Najvyšší súd Slovenskej republiky poukazuje aj na rozhodnutie ESĽP zo dňa 27. apríla 2010 v prípade Hudáková proti Slovenskej republike, v ktorom bolo poukázané na to, že princíp rovnosti zbraní, ako jeden zo znakov širšieho konceptu spravodlivého súdneho konania, vyžaduje, aby každej procesnej strane bola daná primeraná možnosť predniesť svoju záležitosť za podmienok, ktoré ju nestavajú do podstatne nevýhodnejšej pozície vis – á - vis proti jej protistrane (pozri, napríklad, Nideröst-Huber proti Švajčiarsku, 18. februára 1997, ods. 23, Zbierka rozsudkov a rozhodnutí 1997-I).

Okrem tejto požiadavky koncept spravodlivého súdneho konania v sebe implikuje právo na kontradiktórne konanie, podľa ktorého procesné strany musia dostať príležitosť nielen predložiť všetky dôkazy potrebné na to, aby ich návrh uspel, ale aj zoznámiť sa so všetkými dôkazmi a pripomienkami, ktoré boli predložené s cieľom ovplyvniť rozhodnutie súdu a vyjadriť sa k nim (pozri Nideröst-Huber, citované vyššie, ods. 24; a Milatová, citované vyššie, ods. 59). Právo na spravodlivé súdne konanie však nie je absolútne a jeho rozsah sa môže meniť v závislosti od špecifických okolností predmetného prípadu (pozri Asnar proti Francúzsku (č. 2), č. 12316/04, ods. 26, 18. október 2007; a Vokoun proti Českej republike, č. 20728/05, ods. 26, 3. júl 2008).

Pri riešení otázky, či dovolateľom namietaný nesprávny procesný postup súdov nižších stupňov mal za následok odňatie možnosti pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.), vzal dovolací súd na zreteľ, že navrhovateľ nemal možnosť vopred v primeranom čase sa oboznámiť s návrhom odporcu 1/ na zloženie preddavku na trovy konania podľa ustanovenia § 141a O.s.p. Z obsahu spisu nevyplýva, aby súdy doručili navrhovateľovi návrh na zloženie preddavku na trovy konania podaný odporcom 1/ alebo, aby k tvrdeniam nastoleným v návrhu sa mal možnosť navrhovateľ vyjadriť v primeranej lehote. Z hľadiska sledovaných cieľov spravodlivého súdneho konania zabezpečujúceho právo účastníkov na rovnosť zbraní a kontradiktórne súdne konanie, je v predmetnom prípade procesným deficitom (a to aj podľa procesnej úpravy v Slovenskej republike – vid' § 79 ods. 4 O.s.p.) taký postup súdu, ak sa návrh nedoručí druhému účastníkovi konania a neposkytne sa mu možnosť oboznámiť sa

s obsahom návrhu protistrany a nie je mu ani umožnené na tento reagovať v tom smere, aby mal možnosť ovplyvniť konečné rozhodnutie súdu o jeho právach a povinnostiach.

Preto dovolací súd dospel k záveru, že došlo k porušeniu základného práva dovolateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (viď aj nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 335/06), v dôsledku čoho bola dovolateľovi odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

Procesná vada podľa ustanovenia § 237 písm. f/ O.s.p. zakladá prípustnosť dovolania a je zároveň tiež dôvodom, pre ktorý musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne. Preto Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnuté uznesenie odvolacieho súdu a taktiež uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1, 3 O.s.p.). Vzhľadom na dôvod zrušenia sa nezaoberal ďalšími námietkami uvedenými v dovolaní.

O trovách dovolacieho konania Najvyšší súd Slovenskej republiky nerozhodoval, pretože nejde o konečné rozhodnutie a súd prvého stupňa rozhodne o nich až v konečnom rozhodnutí vo veci.

. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 21. augusta 2013

JUDr. Vladimír M a g u r a, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Dagmar Falbová

